

Српски језик 2

Вежбање 8

Синтакса

Напоредне конструкције

Среда, 13. 5. 2020, петак, 15. 5. 2020.

Снежана Кадих

1. Повежи реченице с **врстом напоредног односа** који у њима запажаш:

Слобода нам није поклоњена, већ је откупљена крвљу наших часних предака.

саставни

Тужи млада за срце уједа, очи горе живље од пламена, чело јој је љепше од месеца...

закључни

Храбро су се борили за слободу, треба да уживају њене плодове.

раставни

Све јунаке на број набројила, до три њена добра не наброји.

супротни

Или купи алат или остави занат.

искључни

2. Напиши назив **напоредног односа** који запажаш у наведеним примерима:

а) *Свод јој је позлатом извезен, мраморни стубови златном жицом опточени.*

б) *Ми се боримо за праведну ствар, победа ће бити на нашој страни.*

в) *Лети се не гуше у градској запари, него на свежем ваздуху у селу помажу својима у пољскоме раду.*

г) *Читаву касабу је обавио је густе мрак, само у малој сиротињској кућици још трепери слаба свјетлост.*

д) *Ил' ћеш дати коња на размену, ил' ћемо га на силу отети.*

3. Допиши одговарајуће **везнике** или **речце** да би независне реченице биле у означеном напоредном односу:

а) *Зоран није дошао, _____ се јавио телефоном. **супротни***

б) *Сви су се вратили кући, _____ је Зоран наставио пут. **искључни***

в) *Почела је олуја: _____, концерт ће бити одложен. **закључни***

4. Прочитај следеће стихове и напиши који **напоредни однос** у њима уочаваш:

Ви јурснусте тада у облаку праха / и настаде тресак и крвава трка.

5. Распореди **везнике** на одговарајуће место у табели:

и, али, или,но, већ, па, те, ни, него, нити, а

Саставни	Раставни	Супротни

6. Поред датих примера напиши назив **напоредног односа** у којем стоје независне предикатске реченице:

а) *Људи бацају косе и виле преко рамена, на дјевојачким и момачким уснама прекидају се пјесме, жене остављају колијевке са расплаканом дјецом, и све то хрли и срља према Вуком гају.*

б) *Ноћна се кандила гасе, а свежи јутарњи зрак прелеће долине мирне.*

в) *Симан не мисли ништа, само се смешка.*

г) *Или грми, ил' се земља тресе, ил' удара море о брегове.*

7. Спој дате реченице у једну тако да буду у задатом **напоредном односу**. Први пример је урађен.

<i>Радили су много. Нису су се уморили.</i>	Саставни однос с везником <i>и</i>	<i>Радили су много и нису се уморили.</i>
<i>Освојили су највише поена. Постали су прваци.</i>	Закључни однос с изразом <i>према томе</i>	
<i>Радо би дошао. Нема времена.</i>	Супротни однос с везником <i>али</i>	

<i>Воз касни. Нико се није извинио путницима.</i>	Градацијски однос с обележјем <i>не само што...</i> <i>него... ни</i>	
<i>Телефонираће јој. Написаће писмо.</i>	Раставни однос с везником <i>или</i>	
<i>Сви су били ту. Њега није било.</i>	Искључни однос с речцом <i>само</i>	

8. Напиши који **напоредни однос** обележавају подвучени **везници** у следећим реченицама:

Ти га грдиш, а он се смеје.

Било узми, било остави.

*Направили су план па су одмах
приступили послу.*

Нисам га видео ни чуо за њега.

9. Заокружи слово испред реченице у којој постоје **два права објекта у напоредном односу**:

- а) Професор је прочитао тридесетак наших радова.
- б) За Марију и мене то је веома добра вест.
- в) Прочитајте преко лета обавезну лектуру или књигу по избору.
- г) Друштво ми праве Милош и Аница.

10. Подели усправним цртама следећу **комуникативну реченицу на независне**, а затим допуни текст испод ње.

1) *Пођем, клецнем, идем, застајавам.*

Реченице стоје у _____ односу, који није обележен везницима, већ запетом. Асиндет је _____.

11. Напиши реченицу која је пример за **емфатички полисиндет**.

12. **Концесивно (допусно) значење** супротног односа подразумева

_____.

13. Реченица *Наташа је чекала у реду три сата, али је зато купила најбоље књиге на попусту* пример је за:

- а) саставни сукцесивни однос
- б) супротни компензативни однос

Литература

1. Ж. Станојчић, Љ. Поповић, *Граматика српског језика за гимназије и средње школе*, Београд: ЗУНС, 2008.
2. М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, Београд: Научна књига, 1974.
3. В. Ломпар, А. Антић, *Граматика, Српски језик и књижевност за четврти разред гимназија и средњих стручних школа*, Београд: Klett, 2016.